

VALTIOVARAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 30/2000 vp

Hallituksen esitys laiksi virvoitusjuomaverosta annetun lain liitteenä olevan virvoitusjuomave- rotaulukon muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 16 päivänä toukokuuta 2000 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi virvoitusjuomaverosta annetun lain liitteenä olevan virvoitusjuomaverotaulukon muuttamisesta (HE 40/2000 vp).

Eduskunta-aloitteet

Valiokunta on käsitellyt tämän esityksen yhteydessä seuraavat lakialoitteet:

- LA 44/1999 vp — Timo Ihamäki /kok: laki makeis- ja virvoitusjuomaverolain 1 §:n muuttamisesta ja laki mainitun lain liitteenä olevan virvoitusjuomaverotaulukon muuttamisesta.
- LA 136/1999 vp — Timo Ihamäki /kok: laki makeis- ja virvoitusjuomaverosta annetun lain kumoamisesta.

Lausunnot

Eduskunnan päätöksen mukaisesti ympäristövaliokunta on antanut hallituksen esityksestä lausunnon (YmVL 6/2000 vp), joka on tämän mietinnön liitteenä.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan verojaostossa.

Asiantuntijat

Verojaostossa ovat olleet kuultavina

- finanssisihteeri Virpi Haapakari, valtiovarainministeriö
- vanhempi hallitussihteeri Tuomas Aarnio, ympäristöministeriö
- tullisihteeri Markus Teräväinen, Tullihallitus
- toimitusjohtaja Risto Saarinen, Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto
- hallituksen puheenjohtaja Toivo Savioja, Heinolan Viqua Oy
- toimitusjohtaja Markku Tolonen, Hartwa-Trade Oy
- logistiikkapäällikkö Yrjö Nikkanen, Oy Sinebrychoff Ab
- toimitusjohtaja Osmo Laine, Päivittäistavara-kauppa ry.

Kilpailuvirasto on toimittanut kirjallisen lausunnon käsiteltäessä asiaa ensimmäisen kerran kuluvan vuoden keväällä. Valtiovarainministeriö, Panimo- ja Virvoitusjuomateollisuusliitto ry sekä Heinolan Viqua Oy ovat antaneet kirjalliset lausunnot asiasta vielä uudelleen kulvana syksynä.

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Virvoitusjuomaverosta annetun lain nojalla virvoitusjuomista kannetaan perusveroa 0,27 mk litralta. Perusveron tavoite on puhtaasti fiskaalinen.

Osasta virvoitusjuomia kannetaan lisäksi lisäveroa. Käytännössä lisäveroa kannetaan lähinnä limonaadeista ja kivennäisvesistä. Lisävero on porrastettu kolmeen veroluokkaan. Lisäveron tavoite on lähinnä ympäristöpoliittinen.

Verottomuuden tai alemman lisäveron edellytyksenä on, että päällykset ovat mukana ympäristöministeriön hyväksymässä, panttiin perustuvassa kierrätysjärjestelmässä. Uudelleenkäytettäviä päällyksiä käytettäessä verosta voi tällöin vapautua kokonaan. Raaka-aineena kierrätettävistä päällyksistä kannetaan veroa 1 mk litralta.

Voimassa olevan lain mukaan virvoitusjuomaveron perusveroa ja lisäveroa kannetaan maikkeuttamattomasta ja maustamattomasta kivennäisvedestä.

Vesien verokohtelun tasapuolistamiseksi ja kilpailutilanteiden selkeyttämiseksi hallitus ehdottaa, että virvoitusjuomaveron perusveroa ja lisäveroa kannettaisiin ainoastaan keinotekoisista kivennäisvesistä. Näillä tarkoitettaisiin kivennäisvesiä, jotka valmistetaan tehdasmaisissa olosuhteissa keinotekoisesti kivennäissuoloja veteen lisäämällä ja jotka pääsääntöisesti myös hapotetaan. Perusveron ja lisäveron soveltamisalan ulkopuolelle rajattaisiin siten kaikki luonnonvedet.

Laki ehdotettiin tulevaksi voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2000.

Lakialoitteet

Lakialoitteen LA 44/1999 vp mukaan luovutettiin jaosta verottomiin ja verollisiin luonnon kivennäisvesiin kokonaiskivennäispitoisuuden perusteella. Lakialoitteen LA 136/1999 vp mukaan laki virvoitusjuomaverosta kumottaisiin ja veron perinnästä luovutettiin siten kokonaan.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä.

Käsiteltävänä olevaa asiaa koskevassa 6.6.2000 antamassaan lausunnossa YmVL 6/2000 vp ympäristövaliokunta ehdotti lakiehdotuksen hylkäämistä ja lisäksi esitti, että valtiovarainvaliokunnan tulisi ottaa mietintöönsä lausuma, jossa edellytetään juomapäällysten ympäristöohjausjärjestelmän kokonaisuudistusta. Myös valtiovarainvaliokunta pitää kokonaisuudistusta välttämättömänä. Tällöin on yhtenä vaihtoehtona esimerkiksi Tanskassa toteutettuun verotusmalliin perustuva mutta samalla

suomalaiseen verojärjestelmään sopeutettu ratkaisu. Ennen kokonaisuudistuksen toteutusta on kuitenkin välttämätöntä toteuttaa viranomaisten ja alan teollisuuden välisenä yhteistyönä kaikkia päällyksiä ja erityisesti juomapäällyksiä koskeva kattava elinkaaritutkimus.

Ympäristövaliokunnan kielteistä lausuntoa perustellaan ympäristövaliokunnan tehtäväkuvauksen mukaisesti yksinomaan ympäristöpoliittisilla näkökohdilla. Valtiovarainvaliokunta toteaa, että asiassa on otettava huomioon myös muita näkökohtia. Lisäksi valtiovarainvaliokunta korostaa, että eräät asiaan vaikuttavat olosuhteet ovat muuttuneet ympäristövaliokunnan lausunnon antamisen jälkeen. Valiokunta korostaa, että asiaa ratkaistaessa on otettava huomioon kaikki eri näkökohdat.

Hallituksen esityksen antamisen aikaan nykyinen juomapäällysten kierrätysjärjestelmä oli käytännössä täysin suljettu pienpanimoilta ja pieniltä veden pullottamoilta. Tämä johtui järjestelmään pääsemiseksi peritystä korkeasta osallistumismaksusta ja pullojen käsittelyn ja pesun korkeista investointikustannuksista. Saa-
dun tiedon mukaan tämä kynnys on nyttemmin käytännössä olennaisesti alentunut, mikä tullee helpottamaan pienpanimoiden asemaa, mutta ei vaikuttane vesien pienpullottamoiden asemaan.

Oluen matkustajatuomisten määriä koskeva lainsäädännön muutos on tullut voimaan 1.11.2000. Se tulee entisestään lisäämään lähinnä metallitölkeistä aiheutuvia ympäristöongelmia, koska nämä tölkit eivät kelpaa kierrätysjärjestelmään siitä huolimatta, että ylivoimainen valtaosa niistä on ainakin tähän saakka ollut suomalaisia oluttölkkejä. Kierrätyskelvottomien tölkkien aiheuttama ympäristökuormitus lisääntyy vielä lähitulevaisuudessa yhteisömaista tapahtuvan tuonnin määrien lisääntyessä. Koska näihin juomapäällyksiin ei nykyisin kohdistu mitään suomalaista verotusta eikä niiden verottaminen tulevaisuudessakaan olisi käytännössä edes mahdollista, niiden aiheuttama ympäristöongelma on nopeasti pyrittävä ratkaisemaan ympäristöviranomaisten toimenpitein.

Valiokunta toteaa saamansa selvityksen perusteella, että nykyinen juomapakkausten verotuskäytäntö ei ehkä vastaa yhteisölainsäädännön asettamia vaatimuksia. Lisäksi nykyistä tilannetta voidaan pitää kilpailu- ja neutraalisuusnäkökohdista arveluttavana. Myös nykyisen järjestelmän perustuslainmukaisuus on voitu asettaa kyseenalaiseksi sen johdosta, että veron määrää ei ole riittävän yksityiskohtaisesti määrätty laissa vaan siitä itse asiassa päättää virvoitusjuomaverolain 4 §:n 2 momentin mukaan ympäristöministeriö päättäessään vähittäismyyntipäällyksen hyväksymisestä panttiin perustuvaan päällysten kierrätysjärjestelmään. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on ympäristövaliokunnan asiaa koskevan lausunnon valmistumisen jälkeen kiinnittänyt asiaan huomiota päätöksessään 400/4/99/8.6.2000, jossa on muun ohella todettu: "Kiinnitän valtiovarainministeriön huo-

miota siihen, että verolain tulee sisältää säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista." Hallituksen esityksen perusteluissa esitetyn lisäksi myös edellä mainitut syyt puoltavat hallituksen esityksen hyväksymistä. Valiokunta toteaa kuitenkin, että juomapäällysten ja muiden vähittäismyyntipäällysten kierrätyskysymys tulee pikaisesti ratkaista kokonaisuudessaan.

Pakkausten virallinen elinkaaritutkimus on tehty viimeksi 1990-luvun puolivälissä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Panimo- ja Virvoitusjuomateollisuusliitto teettää parhailaan omalta osaltaan päällysten elinkaaritutkimusta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan elinkaaritutkimus koskee juomapakkausk-
sia. Tutkimuksen johtoryhmässä on mukana ympäristöministeriö, mutta tutkimusta ei tehdä yhteiskunnan rahoituksella. Elinkaaritutkimuksen tulosten on tarkoitus valmistua vuoden 2001 loppuun mennessä, mutta erityisesti metallitölkkien osalta tutkimustulosten saantia pyritään valiokunnan saaman tiedon mukaan kiirehtimään.

Valiokunta ehdottaa hyväksyttäväksi asiaa koskevan lausuman (*Valiokunnan lausumaehdotus*).

Hallituksen esityksen mukaan laki olisi tullut voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2000. Valiokunta ehdottaa, että laki tulee voimaan 1.1.2001 (*Valiokunnan muutosehdotus*).

Käsitlemiensä aloitteiden suhteen valiokunta on asettunut kielteiselle kannalle.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella valtiovarainvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin muuttamattomana paitsi voimaantulosäännös muutettuna (Valiokunnan muutosehdotus),

että hyväksytään asiaa koskeva lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus) ja

että lakialoitteet LA 44/1999 vp ja LA 136/1999 vp hylätään.

Valiokunnan muutosehdotus

Voimaantulosäännös

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä *tammikuuta* 2001.

Valiokunnan lausumaehdotus

Valiokunta edellyttää, että kaikkien pakkausten ja ensi vaiheessa juomapäällysten ympäristöohjausjärjestelmän kokonaisuudistus toteutetaan ensitilassa. Ennen uudistuksen sisällöstä päättämistä on kuitenkin viranomais-ten ja alan teollisuuden välisenä yhteis-

työnä tehtävä päällysten elinkaaritutkimus ja sen tulosten perusteella tehtävä tarpeelliset lainsäädäntöehdotukset. Asiasta päättäminen tulee saattaa eduskunnan ratkaistavaksi siten, että uusi järjestelmä voidaan ottaa käyttöön tarvittaessa asteittain viimeistään vuoden 2003 alusta.

Helsingissä 17 päivänä marraskuuta 2000

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Maria Kaisa Aula /kesk
vpj. Kari Rajamäki /sd
jäs. Olavi Ala-Nissilä /kesk (osittain)
Pirjo-Riitta Antvuori /kok
Reijo Laitinen /sd
Hanna Markkula-Kivisilta /kok
Tuija Nurmi /kok
Virpa Puisto /sd (osittain)
Ola Rosendahl /r
Matti Saarinen /sd

Anni Sinnemäki /vihr
Sakari Smeds /skl
Kari Uotila /vas
Jorma Vokkolainen /vas
vjäs. Ulla Juurola /sd
Kari Kantalainen /kok
Riitta Korhonen /kok
Hannes Manninen /kesk
Anu Vehviläinen /kesk.

Valiokunnan sihteerinä jaostokäsittelyssä on toiminut

valiokuntaneuvos Arvo J. Kämppi.